

BARÁT-LÁSZLÓ BERNADETT ERIKA*
**ZONGORADARABOK A MODÁLIS HANGSOROK VILÁGÁBAN
ILLETVE IMPROVIZÁCIÓS LEHETŐSÉGEK A KLASSZIKUSTÓL A
JAZZIG AZ ALAPFOKÚ MŰVÉSZETI OKTATÁSBAN**
Szabó Gabriella Eszter kottáiról

Szabó Gabriella Eszter (zongoraművész, zongoratanár, korrepetitor és zeneszerző). Zenészcsaládban nőtt fel. 8 éves korában kezdte zenei tanulmányait a pécsi Martyn Ferenc Szabadiskolában Apagyai Mária kezei alatt, ahol a klasszikus darabok elsajátításán túl megismerkedett az improvizáció és komponálás művészetével. Ennek gyümölcsét mai napig élvezzi, hiszen rendszeresen ír darabokat hangszeres formációkra (zongora, zongora-fuvola, zongora-fagott), kórusokra saját ihletésből, valamint különböző felkéréseknek eleget téve alkot.

A világ távcsövei (1. kötet) 21 zongoradarabot foglal magába, melyeket a szerző konkrét elképzelés alapján alkotott. A zeneszerző a zongoradarabokon keresztül a modális skálákat mutatja be, azok különböző jellegét, karakterét és hangzásvilágát járja körül. A zongoristák eltérő fejlődését figyelembe véve mindegyik skálához három darab tartozik, melyek más és más ritmikai, hangnembeli és egyéb technikai nehézségeket rejtnek.

A *Találkozások* (2. kötet) a különböző zenei stílusok színes gyűjteménye: a kompozíciók legtöbbször a klasszikus és a jazz-zene elemeit ötvözik. Újszerű felfogásban és formában, néhol improvizációs lehetőségeket is kínálva. Az eltérő technikai szinteknek köszönhetően mind a kezdő, középhaslados valamint haladó zongorista találhat magának kedvére való művet. Mindkét kötet rajzos illusztrációkat tartalmaz.

2012-ben Norvégiába, Bergen városába költözött, ahol tovább építette szakmai karrierjét, hiszen szóló koncertek mellett kisebb-nagyobb formációk tagjaként szerepelt zongorista előadóként, valamint zeneszerzőként is nyitogatta szárnyait. Eddigi előadóművészeti tevékenységei mellett Pécsen, Budapesten, a székesfehérvári Kodolányi János Főiskola Jazz Tanszakán, a bergeni művészeti iskolában is (Norvégia) majd a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Zeneművészeti Intézetében végzett kimagasló szakmai munkát. Jelenleg a zeneszerző Pécsen él.

Az 1. kötet kapcsán mindenképpen beszélünk kell a modális hangsorokról. Mik is azok a modális hangsorok? A modális vagy másnéven diatónikus hangrendszer hét különböző hangról induló hangsorok összessége. A hétfokú, azaz a diatónikus hangrendszer bármelyik hangja képezheti egy adott dallam hangkészletének alap- vagy a záróhangját. A Dúr és a moll

hangsorokat jól ismerjük. A modális hangsorok ugyanezekből a hangokból állnak azzal a különbséggel, hogy bármely szolmizációs hangra fel lehet építeni egy hétfokú hangsort.

A modalitás jelen van a régi (a középkori, a reneszánsz és a barokk) zenében és a magyar népzene (hétfokú hangkészlettel rendelkező dalainak) új stílusában. Az előjegyzés szerinti rendszer minden hangjára épülhet modális hangsor. Ezeket hívjuk móduszoknak. (Módusz jelentése mód, módozat.) Ez esetben a skálák hangzásvilágát értjük e kifejezés alatt. Mindegyik skála egyedi, sajátos hangzásvilággal bír. Kiváló hallásfejlesztő gyakorlat, ha egy alaphangról elindítva mind a hét módozatát elénekeljük. A kis szekundokra kell nagyon figyelni, füllelni, illetve arra, hogy a Dúr és moll hangzástól mely hangjaikban különböznek.

A mai tonális gondolkodásmód szerint a modális hangsorokat aszerint csoportosíthatjuk, hogy az alaphangra épített hármashangzatra, vagyis az alaphangra épített terc és az alaphangra épített kvint - színezetét tekintve - dúr vagy moll jellegű. Ha az alaphangra épülő terc nagy (N3 – nagy terc) akkor dúr, ha az alaphangra épülő terc kicsi (K3 – kis terc), akkor moll jellegű lesz a hangsorunk.

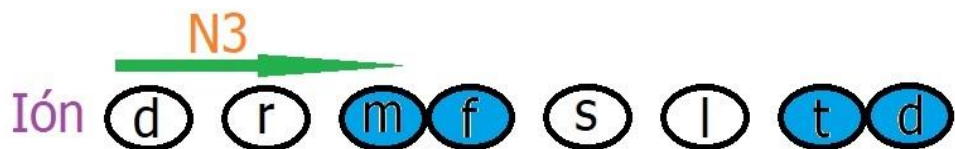
Dúr jellegűek: ión, lid és mixolid. Moll jellegűek: dór, frig és eol. A lokriszi viszont egy kakukktójás, hiszen egyikhez sem sorolható, mert bár az alaphangra épített terc kicsi (K3 –kis terc), de az alaphangra épített kvint nem tiszta, hanem szűkített („tritónusz”). Így az alaphangra épített hármashangzat is szűkített helyzetű akkord. Nézzük is meg ezeket a hangsorokat. Érdekeség, hogy a modális hangsorok a nevüket az ókori görög törzsekről kapták.

Ión: „Dó”-tól „dó”-ig. A mai dúr hangsor megfelelője.

Szabó Gabriella Eszter: Részeges virágok I., II., III. (1. kötet – A világ távcsövei)

1. kép: Ión hangsor (Forrás: Kovács és Cselényi [2021])

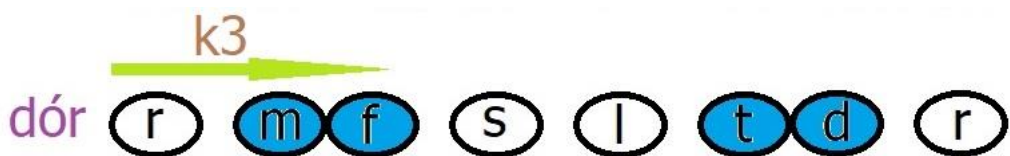

1. ábra: Ión hangsor (Forrás: önálló szerkesztés)

Dór: „Ré”-től „ré”-ig vagy lá-sor „fi”-vel. Moll jellegű és vezetőhang nélküli hangsor.

2. kép: Dór hangsor (Forrás: Kovács és Cselényi [2021])

2. ábra: Dór hangsor (Forrás: önálló szerkesztés)

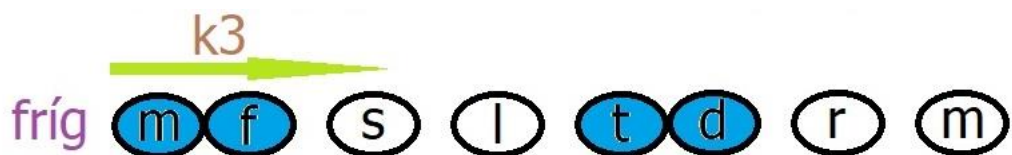
Szabó Gabriella Eszter: Hóvirágtánc I., II., III.

Fríg: „mi”-től „mi”-ig vagy lá-sor „ta”-val.

Moll jellegű és vezető hang nélküli hangsor további jellemzője a kezdő kis szekund lépés. Itt a vezető hang érdekes módon a skála második hangjáról történő „fa”-ról a „mi”-re lelépő kis szekund.

3. kép: Fríg hangsor (Forrás: Kovács és Cselényi [2021])

3. ábra: Fríg hangsor (Forrás: önálló szerkesztés)

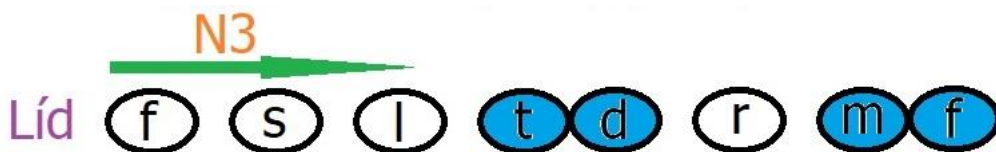
Szabó Gabriella Eszter: *A világ távcsövei I., II., III.*

Líd: „Fá”-tól „fá”-ig vagy dó-sor „fi”-vel.

Dúr jellegű, vezetőhangos hangsor, további jellemző hangköze az alaphang és a 4.fok bővített kvartja.

4. kép: Líd hangsor (Forrás: Kovács és Cselényi [2021])

4. ábra: Lid hangsor (Forrás: önálló szerkesztés)

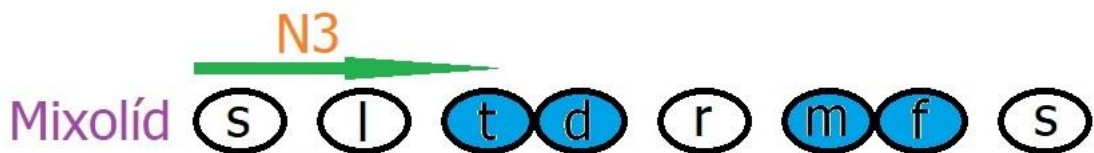
Szabó Gabriella Eszter: *Mi lelt téged, Gólya?, Bolondos nap, Valahol az úrben*

Mixolid: „Szó”-tól „szó”-ig vagy dó-sor „ta”-val.

Dúr jellegű, vezetőhang nélküli hangsor.

5. kép: Mixolid hangsor (Forrás: Kovács és Cselényi [2021])

5. ábra: Mixolíd hangsor (Forrás: önálló szerkesztés)

Szabó Gabriella Eszter: Vidám beszélgetések, Autóverseny, Rock and roll boci

Eol: „Lá”-tól „lá”-ig.

Moll hangsor, vezetőhang nélküli hangsor.

6. kép: Eol hangsor (Forrás: Kovács és Cselényi [2021])

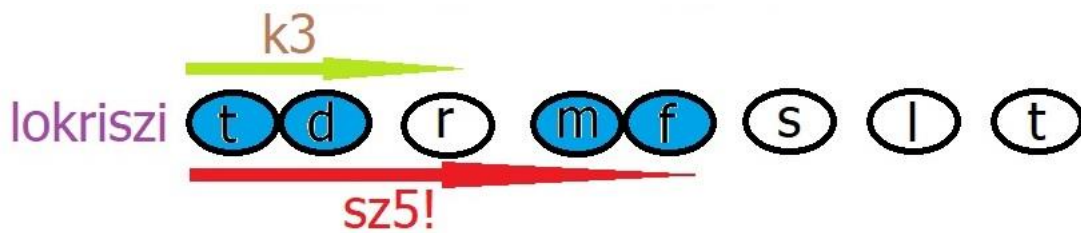
6. ábra: Eol hangsor (Forrás: önálló szerkesztés)

Szabó Gabriella Eszter: Októberi dalok, Táncoló falevelek, Egy őszi este

Lokriszi: „Ti”-től „ti”-ig.

7. kép: Lokriszi hangsor (Forrás: Kovács és Cselényi [2021])

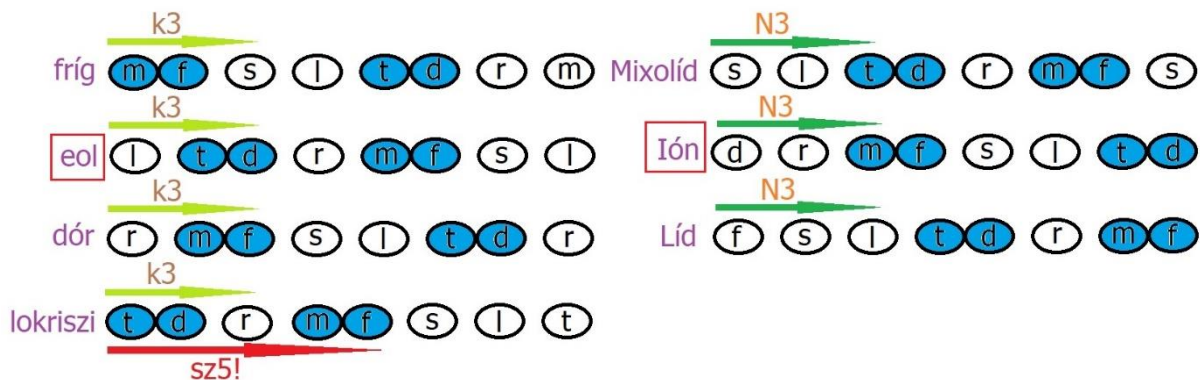

7. ábra: Lokriszi hangsor (Forrás: önálló szerkesztés)

Szabó Gabriella Eszter: *Hommage á Bartók I., Hommage á Bartók II., Hommage á Bartók III.*

Érdekesség, hogy a lokriszi egy kitalált „ti”-alapú skála – a gyakorlatban sokáig nem használták -, mert az 1. és 5. fok között az akkoriban tiltott szűkített kvint hangköz Ördögtől való volt.

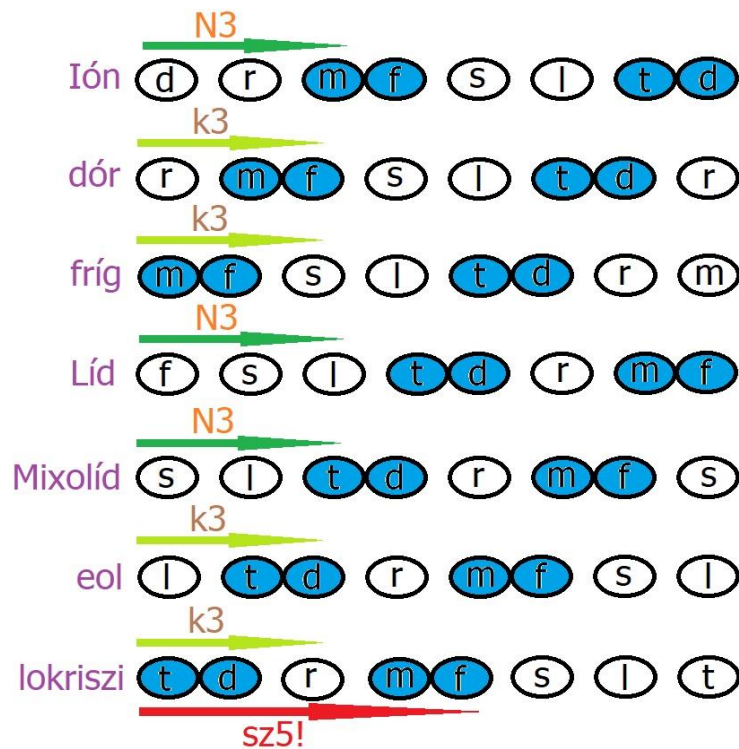
Gyakran használták viszont a lokriszi hangsort „szó” alaphanggal kiegészítve, amire Bárdos Lajos is utal a *Modális harmóniak* című könyvében, amit már eredendően a barokkból gyökereztethető. A klasszicizmusban kikristályosodott funkciós zene felé mutat. A modális hangsorok leginkább a reneszánsz és korabarakk zenében voltak használatban, de sok a hétfokú hangkészlettel rendelkező új stílusú magyar dalnak is a hangsora modális.

8. ábra: Modális hangsorok (Forrás: önálló szerkesztés)

Palestrina (Giovanni Pierluigi da Palestrina, 1525-1594) idejében a lefelé menetben gyakran énekeltek „ti” helyett „ta” hangot. Legfőképpen, ha a „fa” is a közelben volt. Diézis azaz emelt hangok is vannak a „ta” ~ „lá” mintájára, illetve a „dó” alatti „ti” mintájára. „Szó” alatt a „fi”, a „ré” alatti „di” továbbá a „lá” alatti „szi”. Így alakul ki a 11 fokú hangkészlet (a diatónia hét hangja - „ta” és a három diézis hang). Míg a reneszánsz kor zenéjében viszonylag bonyolult hangrendszert alkottak a modális hangsorok, addig a barokk és klasszikus zenében a használt hangsorok száma lecsökkent és a két fő hangsort, azaz a dúr és moll hangsorokat használták. Mivel az eol hangsort már vezetőhangos hangsorként használják, főleg ez adja a

reneszánsz és a barokk preklasszikus és klasszikus zene hangzásvilágának legfőbb különbségeit. Összegezve tehát a modális hangsorok a diatonikus hangrendszer hét különböző hangjáról induló hangsorok összessége. A diatonikus hangrendszer bármelyik hangja képezheti az adott dallam hangkészletének alap- illetve záróhangját. A modális hangsorok ugyanazokból a hangokból állnak, mint a dúr- vagy moll skála, de minden egyes modális hangsorskála más-más hangján kezdődik. ¹

9. ábra: Modális hangsorok (Forrás: önálló szerkesztés)

Szabó Gabriella Eszter: *A világ távcsövek (1.) kötetében* a modális hangsorok sorrendiségében (ión, dór, fríg, líd, mixolid, eol és lokriszi) tárja elénk zongoradarabjait különböző nehézségi szinteken (kezdő, középfaladó és haladó). A kotta újszerűségét az is mutatja, hogy a szolfézs tantárgyi kompetenciával párhuzamba állítva veszi sorba a modális hangsorokat. Játékos módszerrel, különböző technikai nehézségekben, változó ütemmutatók és előjegyzések megismerésével.

Részeges virágok I. darabjában a kezdő zongorista számára íródott, hiszen a jobb kézben megjelenő dallamot csak „egyszerűbb” kísérettel látta el a zeneszerző. Így megosztott figyelmével a diák kellően tud koncentrálni a megfelelő hangszerkezelésre, kéztartásra és a

¹ Kovács Zsuzsanna és Cselényi Máté (2021): *Zenetörténet 3 percben – modális hangsorok*. Liszt Ferenc Emlékmúzeum és Kutatóközpont, Budapest. Letöltés: 2024.11.18. [Zenetörténet 3 percben – modális hangsorok - YouTube](#)

független játszóapparátusra (ujjak, kar, kezek függetlenítése). Így a tanuló adottságai alapján könnyedén, játékosan elsajátíthatja a kiegyenlített zongoratechnikát, továbbá a sima pozícióváltás, ujjak ügyes alá- és fölétevését, ujjcserét. A legatojáték megalapozását is kellően segíti, hiszen a különböző kifejezőmódok, érzelmek, hangszeres megvalósítása is játékos formában történik. Továbbá ez a mű alapvető dinamikai kijelzéseket is megismertet a zongoristával (allegro, forte, piano, mezzoforte és a crescendo). Egyéb fejlesztési feladatként pedig segíti a különbözőség és az azonosság felismerését az adott zenei anyagban. A felmerülő ión hangsor (C-ión hangsor) egyszerű ritmikában hallható, így könnyebben felismerhető a kezdő diák számára is.

Részeses virágok II. darabjában már a legato játékon túlmutatva egyéb technikai nehézséggel is találkozunk: staccato játékmód, két kéz teljes függetlenítése, bonyolultabb ritmika (nyújtott ritmus), egyéb díszítési lehetőségek megjelenése (trilla) valamint akkordjáték. A felmerülő hangsor (B-ión) már rejt némi technikai nehézséget önmagában, hiszen a B-dóról induló ión hangsor sajátos ujjrenddel jár. Terjedelmében is hosszabb műről beszélünk, hiszen a középhasadó diák koncentrációját és zenei memóriáját is fejleszthetjük ezáltal.

Részeses virágok III. darabjában már a felmerülő, ión hangsorunk Desz-dóban íródott. Így láthatjuk, hogy a művek nehézségi szintje már előjegyzéseiben, hangnemeiben is megmutatkozik, valamint az ütemmutató is hat nyolcadossá válik. A kottakép tudatos és helyes megvalósítását, formai sajátosságait az is nehezíti technikailag, hogy megjelenik a pedálhasználat, mint új hangszerhasználati elem.

Hóvirágtánc I. zongoraműben két lehetőséget is ajánl a zeneszerző a mű előadására. Mindkét variációjában ugyanaz a dallam csendül fel a jobb kézben, de a bal kéz kíséretében egyszerűsített variációjában is előadható. Az első variációjában dudabasszusokkal hangzik el a mű, amely az akkordjátékot készíti elő. Míg a második variációja egyszerűbb kísérettel van ellátva, amely a bal kéz ötujjézetének kialakulását, megalapozását segíti. A mű D-dórban íródott. *Hóvirág II.* zongoradarabban már előre mutat technikai megvalósításában, hiszen a kíséretének akkordjátékában – bal kézben - már hármashangzatok is megjelennek. *Hóvirág III.* műben pedig az előző két darab technikai nehézségeit sűríti bele a zeneszerző (kettősfogás, hármashangzatok megjelenése, hármashangzat felbontás, akkordjáték valamint pergőjáték előkészítése). *A világ távcsövei I., II. és III.* a fríg skálákra írt darabok. Habár más hangsorra íródtak, mint az előzőleg említett művek, mégis technikailag hasonló nehézségekkel vannak megkomponálva. Segítik az alá- és fölétevés helyes elsajátítását a skálák játékánál, továbbá előre mutat a funkcióelemzések lehetőségébe. *A világ távcsövei II.* zongoradarabban jól elemezhető a bal kéz akkordikus mozgása (A-fríg). A kötet egyik

legnehezebb és egyben legkiemelkedőbb darabja *A világ távcsövei III.* címet viseli. Ez már ütemmutatójában is megmutatkozik miszerint három nyolcad + három nyolcad + két nyolcad – ban íródott a mű. Ennek a műnek a lüktetésének megérzése is külön feladat egy zongorista tanuló számára. Továbbá az is nehezíti az előadást, hogy a fríg skála megjelenik mindkét kézben. Karakterében egy nagyon színes, élvezetes, hangulatában táncos zongoraműről van szó. Nem hiába kapta a kötet is ezt a nevet: *A világ távcsövei*.

Líd skálához érkezve egy ismert gyermekdallal találkozunk. A „Gólya, gólya gilice...” kezdetű gyermekdalt Sztankó Béla gyűjtötte, amely Kiss Áron Magyar gyermekjáték-gyűjteménycímű, 1891-ben kiadott műveiből maradt ránk. Következésképpen énekelhető szöveggel ez a gyermekdal:

Gólya, gólya, gilice,
mitől véres a lábad?
Török gyerek elvágta,
magyar gyerek gyógyítja,
síppal, dobbal,
nádi hegedűvel. ²

Mi lelt téged, Gólya? címmel található a kötetben (C-líd hangsorral). Ajánlható olyan kezdő zongoristának, aki még ismerkedik a fekete billentyűkkel, hiszen mindkét kézben „Fisz”-hangok jelennek meg a mű során. Segíti a fekete – fehér billentyűkön való tájékozódást. A darab továbbá segíti az elemi ritmusképletek megismerését, ezzel is erősítve a belső lüktetés érzését. Ez a maga egyszerűségében megszólaló gyermekdal változatos hangzásvilággal van így megkomponálva.

Bolondos nap című mű elsajátításánál nélkülözhetetlen a staccato, pároskötés technikája. Ez a zongoradarab szintén C-lídben íródott. Szolfézs tantárgyi kompetencia mentén megfigyel(tet)hető egyes motívumok azonossága vagy különbözősége, kérdés-felelet periódusának megjelenése a műben. A felismert periódusok helyes indítása és lezárása is komoly feladat lehet a zongorista számára, így az igényes hangszerhasználatra ösztönözhetjük tanulóinkat. *Valahol az űrben* című művében szintén líd hangsorral ismerkedhetünk meg, amely haladó zongorista növendékeknek való. Ennél a műnél elengedhetetlen az értelmes, muzikális formálás, tudatos és önálló munka, illetve a darab stílusához, karakteréhez igazodó pedálhasználat.

---

² Kiss Áron (1891): Magyar gyermekjáték-gyűjtemény. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése, Budapest. Letöltés:2024.11.18. [Magyar gyermekjáték-gyűjtemény](#) 34.

Mixolid skálákkal találkozhatunk a *Vidám beszélgetések*, *Autóverseny és Rock and roll boci* című művekben. A *Vidám beszélgetések* című művében – kezdő zongoristák részére – két kézben váltakozva jelenik meg a mixolid skála. (G-mixolid) Ezáltal erősítve ötujjéretük kialakulását, differenciált billentést, ujjvégéretet mind jobb és mind balkézben egyaránt. Ezzel is segítve a megfelelő kéztartást, testtartást, a kiegyenlített hangszerkezelési technikát. Az *Autóverseny és Rock and roll boci* című darabok középhaladó, illetve haladó zongoristáknak szól. Ezek a művek már megkövetelik a zongorajátékos pergő technikáját. A karakterjelzésében feltüntetett „swing” előadásmód megkövetel egy kis zenetörténeti kitérőt. A „swing”-re jellemző, hogy a tempója általában közepestől gyorsig terjed. Ebben az esetben „presto” kiírást találunk. Jellemzőek az úgynevezett „swinges nyolcadok”, amelyek nyújtott, triolás nyolcadoló mozgást jelentenek.

Szabó Gabriella Eszter eol skálákra írt darabjai: *Októberi dalok*, *Táncoló falevelek és Egy őszi este* címet viselik. Hangzásviláguk lírai. Az *Októberi dalok* kezdő zongoristáknak íródtak, és ebben az esetben is két variációja közül választhatunk. *Táncoló falevelek* című művet szintén kezdő zongoristának javasolható. A mű lehetőséget, segítséget ad a páros lüktetés megéreztetéséhez, a két kéz koordinációjának, az ujjak alá- és föllétevésének előkészítéséhez valamint a dinamikai különbségek elmélyítéséhez. Az *Egy őszi este* című mű már haladó zongoristának javasolható. Hat nyolcados lüktetése megköveteli a helyes, differenciált pedálhasználatot. Hajlékony dallamformálásra, hangok közötti kapcsolat megteremtésére, az agogika önálló alkalmazására ösztönzi a tanulót.

Szabó Gabriella Eszter lokriszi hangsorokkal megalkotott műveivel zárja kottagyűjteményét – *Hommage á Bartók I., II. és III.*, amelyben Bartók Béla munkásságának állít emléket. „Hommage” francia eredetű szó, melynek jelentése hódolat, tisztelet. („á” – nak; -nek)

A zeneirodalom során nem először találkozunk ilyen tiszteletadással, hiszen már Kadosa Pál zongorán, Kovács Béla klarinéton, Faragó Péter furulyán is tisztelgett a zeneszerző munkássága előtt.

Bartók Béla *Mikrokozmosza* (I-VI. kötet) az anyanyelvi szintű zenei értést és a zongora technikák virtuóz elsajátításához vezető gyakorlati és technikai tudást alapozza meg. Az azonos motívumok, formaelemek és formavariációk ismétlődése, valamint a ritmikus szerkezet és a ritmusváltás, a tükrözés, a tükörkép tanulmányozása és annak végleges elmélyítése kulcsfontosságú kezdő zongoristáktól a haladókig. Bartók műveiben egyszerre teremt feszültséget, fokozó ellenpontot. A színes dinamika mellett pedig megjelennek aszimmetrikus ritmusok, valamint azok módozatai.

Hommage á Bartók I. - Hóvirágtánc I. műhöz hasonlóan – kétféle kísérettel van ellátva, egyszerűsített bal kézzel is játszható.

Hommage á Bartók II. és *A világ távcsövei III.* zongoradarab hasonló ritmikai nehézséget állít elénk. A súlyviszonyok helyes megérzése, a művek értelmes előadása, helyes tempók alkalmazása elengedhetetlen ezeknél a műveknél.

Hommage á Bartók III. címet viseli a tanulmánykötet utolsó darabja. Hét nyolcados ütemmutatóval találkozunk, „vivace” (élénken, gyorsan) karakterjezéssel. A páratlan metrum jelzésből a leggyakoribb a háromnegyedes ütemmutató, de Bartóknál az öt nyolcados, hét nyolcados, öt negyedes metrumjelzéssel is megismerkedhetünk. Előadásmódjában már elengedhetetlen a különböző billentésmódok megfelelő alkalmazása, a zenei karakterek hangszín és tempóbeli megvalósítása, az érzékeny zenei kíséret kialakítása. Mind ezek együttesével is segítve a stílushű előadást.

Szabó Gabriella Eszter 2. kötetében 23 különálló darab található. A kötetben sorban fellelhető darabok nehézségi, didaktikailag jól felépített sorrendben következnek egymás után. A *Párbeszéd feketén-fehéren I.- V.* daraboknál mindenképpen muszáj kitérni a pentachord – ötfokúság fogalmára. Mindkét kötetben érzékelhető a bartóki zene. Szabó Gabriella Eszter a 2. kötet első darabjait is hasonlóképpen - Bartók Mikrokozmoszának 1. kötetéhez – kérdés-felelet játékban váltott kézzel építi fel a darabot pentachord hangsorral (hangkészlete: d-r-m-f-s), amely öt egymást követő hangot jelent szekund lépésekben, azaz a hangok szomszédosak. *Párbeszéd feketén – fehéren I.* darabjában C-D-E-F-G (C-dó azaz C-dúrban) pentachord hangokra építi fel. Ezt a kérdés-felelet játékot a növendék más hangokon is rögtönözheti ezt a feladatot, de kitalálhat más dallamvariációkat is jobb és bal kéz felelgetésével (G-dóban is gyakorolható). Tanári feladat, hogy előzetesen mindig beszéljék meg az adott hangnemben megszólaló pentachord hangkészletet. További gyakorlatban kétkezes játékban is eljátszhatjuk az adott C-dóról induló pentachord hangsorú darabot párhuzamos és tükörijátékban egyaránt. A kezdő, avagy 1. évfolyamos zongoristáknak kiváló gyakorlat lehet, hiszen mindezek erősítik és támogatják elményíteni ezen technikai kihívásokat, nehézségeket. Segíti a sikeres kézfüggetlenítést, és a stabil ötujjérzetet. *Párbeszéd feketén-fehéren II.* darabban D-dóról (hangkészlete: D E Fisz G A) indítva ismerkedhetünk meg a pentachord hangsorral. Megismerkedhetünk már ezáltal a módosított hanggal is (Fisz). Továbbá eljátszhatjuk unisono és tükörmozgásban is. A későbbiekben pedig ehhez az eredeti dallamhoz kíséretet kap – D-dóról induló pentachord. A következő *Párbeszéd feketén-fehéren III.* zongoradarabban már moll pentachorddal

(hangkészlete: D E F G A) találkozunk. Szintén váltott kezes, unisono és tükörijáték valamint egyszerűbb és kissé bonyolultabb kísérettel ellátott tanulmánytal találkozunk. *Párbeszéd feketén-fehéren IV.* művében a lá-pentachord E-ről indítva csendül fel (hangkészlet: E Fisz G A H) hasonlóan felépített technikai nehézségek sorrendiségében. A *Párbeszéd feketén-fehéren V.* műben pedig már megismerkedhetünk a pentachord után a pentaton hangsorral is.

Kínától Afrikáig a legtöbb nép zenéjében megtalálható így a magyarban is, és számtalan gyermekdal is az egyik legősibb pentaton hangsorra épül. Érdekesség, hogy a madarak szinte kizárólag pentaton hangsort fütyülnek, énekelnek valamint fontos eleme a jazz hangzásának is.³

Ehhez a legkézenfekvőbb a fekete billentyűkön áttekinteni a pentaton hangsort. Pentaton hangsornak nevezzük azon hangok sorát, amelyek egymást a szekund lépések mellett ugrások azaz terc távolságok is találhatóak. Így a hangok nem lesznek szomszédosak. Esz-hangról indítva („lá” pentaton, amelynek hangkészlete: „s, l, d r m” szolmizációs hang azaz Desz Esz Gesz Asz B) találkozhatunk először ezzel a hangsorral majd kitérünk a „b” előjegyzések után a „#” előjegyzésekre is. A kottában a későbbiekben „Disz” hangról indított variációjával is találkozhatunk (hangkészlet: Cisz Disz Fisz Gisz Aisz). Improvizációs lehetőséget felkínálva a „Disz” hangról indított variációjában, ahol a darab 1. üteme le lehet csak fel, hiszen ha a növendék megértette a feladatot a „b”-s előjegyzés elsajátításánál akkor a feladat itt rögtönzés formában ellenőrizhető. Ebben az esetben elkerülhetetlen az enharmónia fogalmát is érinteni az adott zongoraórán. *Ébredezve* címmel találkozhatunk még lá-pentatonnal míg *Egy vidám nap* címmel tartalmaz dó-pentaton hangsorú művet is, amellyel a zeneirodalomban ritkábban találkozhatunk (hangkészlete „d r m s l” szolmizációs hangokból áll azaz C D E G A). Ennek a darabnak a dallamában, azaz a jobb kezében csendül fel a dó-pentaton.

A „swing” világába már elkalauzolt a zeneszerző az 1. kötetében is és a 2. kötetben is találhatunk hasonló műveket *Egy este New Orleansban I. és II.* címmel, valamint *Séta a parkban* címmel. Így további alternatívákat adva ezen stílus elsajátításához. *Egy este New Orleansban I.* zongoramű előjegyzésében és bal kezes kíséretében is egyszerűbb (nincs előjegyzés, bal kézben félértékű kettősfogással találkozunk) addig a II. darab már technikailag nehezebb (előjegyzése: 3b illetve négyeshangzatokkal, szeptímekkel találkozunk különböző fordításokban). Ennél a darabnál már a tanulónak rendelkeznie kell olyan szolfézs tantárgyi kompetenciákkal, amik szolfézs elméleti szinten nélkülözhetetlenek.

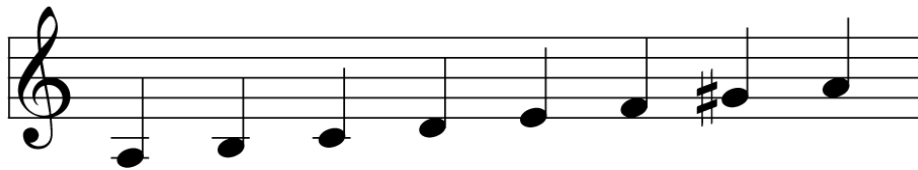
---

³ Zenei enciklopédia. Letöltés ideje: 2024.11.18. [pentaton | Zenei ENCIklopédia](#)

A kötetben megjelenik a pentachord és pentaton hangsorok mellett a moll hangsor. Alapfokú művészeti oktatásban háromféle moll hangsort különböztetünk meg egymástól. Egyes moll dallamokban több módosított hang is szerepel, így önálló elnevezést is kaptak ezek a hangsorok.

1. A természetes moll hangsor hangkészlete: l, t, d r m f s l
2. Az összhangzatos moll hangsor hangjai: l, t, d r m f szi l
3. A dallamos moll hangsor hangjai: l, t, d r m fi szi l

Borús ég alatt I. és II. illetve *Keleti kényelem* című műben összhangzatos moll hangsorral ismerkedhetünk meg (összhangzatos a-moll).

10. ábra: Összhangzatos moll (Forrás: Önálló szerkesztés)

A kötet a továbbiakban számos karakterdarabot tartalmaz 4# és 4b előjegyzésig.

Különösen a XIX. században, de később is önálló darabként vagy ciklus alkotórészeként kedvelt hangszeres darabok gyűjtőneve. A karakterizáló feliratok, karakterjelzések kötetlen jelentésű címeiktől egészen a költői utalásokig terjednek.⁴

Jellegzetesen romantikus hangszeres zene a hangszeres karakterdarab. Elsősorban zongorára íródott, rövidebb darabok összefoglaló neve. Általában egy-egy hangulatot, lelkiállapotot rögzít.⁵

A kötetben található karakterdarabok: *Borús ég alatt I. és II.*, *Keleti kényelem*, *Hajnalcsillag I. és II.*, *Szilánkok*, *Reggeli készülődés* címmel páros lüktetésben íródtak. Míg a *Könnyedebb találkozások*, *Találkozások*, *Les lumières de la Seine* – „A Szajna fényei” magyar fordításban – és *Tavaszyár köszöntő* címmel páratlan, háromnegyedes lüktetésű zongoradarabokkal találkozhatunk.

A keringő (waltz/valcer/valse) a 18. sz. utolsó negyedében kialakult, máig népszerű, háromnegyedes (hármás) ütemű, osztrák eredetű páros tánc. A ländler népi tánc utóda. A keringő fő jellemzője a kíséret ismétlődő alaprítmusa: a harmónia alaphangját a basszus üti meg az ütem első negyedén, az akkord többi része a második és harmadik

⁴ Zenei szakkifejezések. Novum Kamarazenekar. Letöltés ideje: 2024.11.19. [Zenei szótár | novum-kamarazenekar.com](https://www.novum-kamarazenekar.com)

⁵ MiMi Útmutató Tudástár. Letöltés ideje: 2024. 11.19. [Karakterdarab \(Zene\) - Definíció - Jelentés - Lexikon és Enciklopédia](#)

negyeden ismétlődik. Két fő típusát különböztetjük meg egymástól: bécsi keringő és angol keringő. A "bécsi valcer" hiteles előadásához az is hozzátartozik, hogy a kíséret második negyede valamivel előbb szólaljon meg, mint kellene. A műfaj legnagyobb mestere a "keringőkirály": ifjabb Johann Strauss. Angol változata lassabb és érzelgősebb. Az angol ő (más néven „slow waltz”, azaz lassú keringő) a boston figuráiból, az 1920-as években kialakult lassú, kissé érzelgős, háromnegyedes verseny- és társastánc. Napjainkban főként alkalmi társasági táncként él tovább a táncok „királynője” (pl. bálók nyitótánca). Érdekes, hogy a középiskolások szalagavató ünnepélyén a keringő még mindig szinte elmaradhatatlan!⁶

Ezek a karakterdarabok lehetővé teszik a dinamika, frazeálás, artikuláció és egyéb technikai megoldások, különböző pedálhasználat helyes értelmezését és eredményes elsajátítását. A növendék zenei ízlésének és igényességének fejlesztését segítik elő.

*Barát-László Bernadett Erika zongoratanár, kamaraművész diplomáját 2010-ben szerezte a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karán. 2016-ban elvégezte a kántorképző tanfolyamot a Debreceni Református Hittudományi Egyetemen. 2017-ben okleveles ének-zene tanárként az egri Eszterházi Károly Egyetemen szerzett diplomát, valamint a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Közoktatási vezető és pedagógus szakvizsga szakirányú továbbképzési szakot, továbbá gyakorlatvezető mentorpedagógus szakirányú szakvizsgát tett. Jelenleg a püspökladányi Csenki Imre Alapfokú Művészeti iskola zongoratanára, korrepetitora. 2010 óta a Püspökladányi Református Egyházközség templom kántora, a Szolnoki

Bartók Béla Kamarakórus énekese.

---

⁶ Zenei enciklopédia. Letöltés ideje: 2024.11.18. [keringő | Zenei ENCIklopédia](#)